

Kárpát-medencei Területfejlesztési Nyári Egyetem

„A területi kohézió jövője”

Debrecen, 2010. július 26 – augusztus 1.

Régiófejlesztési koncepciók Szerbiában

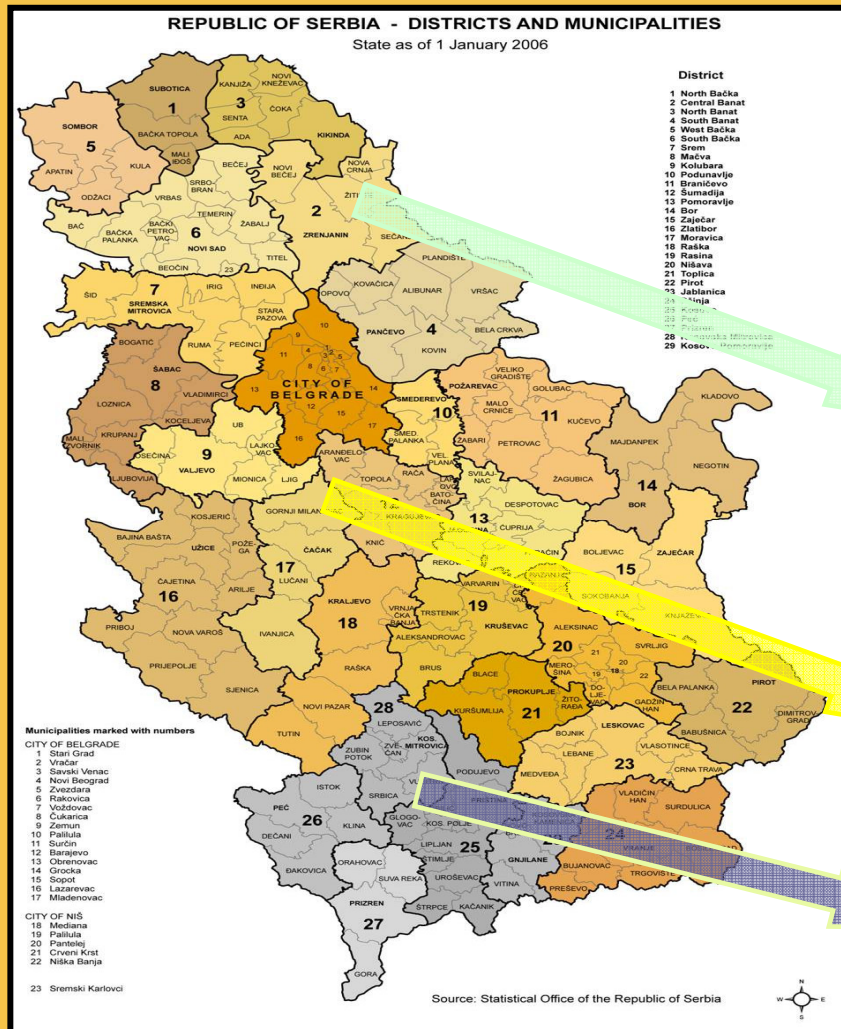
Dr. Nagy Imre

MTA RKK, tudományos főmunkatárs

Újvidéki Egyetem, egyetemi tanár

Szerbia Köztársaság közigazgatási rendszere

Vajdaság

7 körzet, 45 község

467 település

2,031992 lakos

Közép-Szerbia

17 körzet + Belgrád

város

120

község, 4251 település

5,466009 lakos

Koszovó-Metohia

5 körzet, 29 község

1419 település, ...

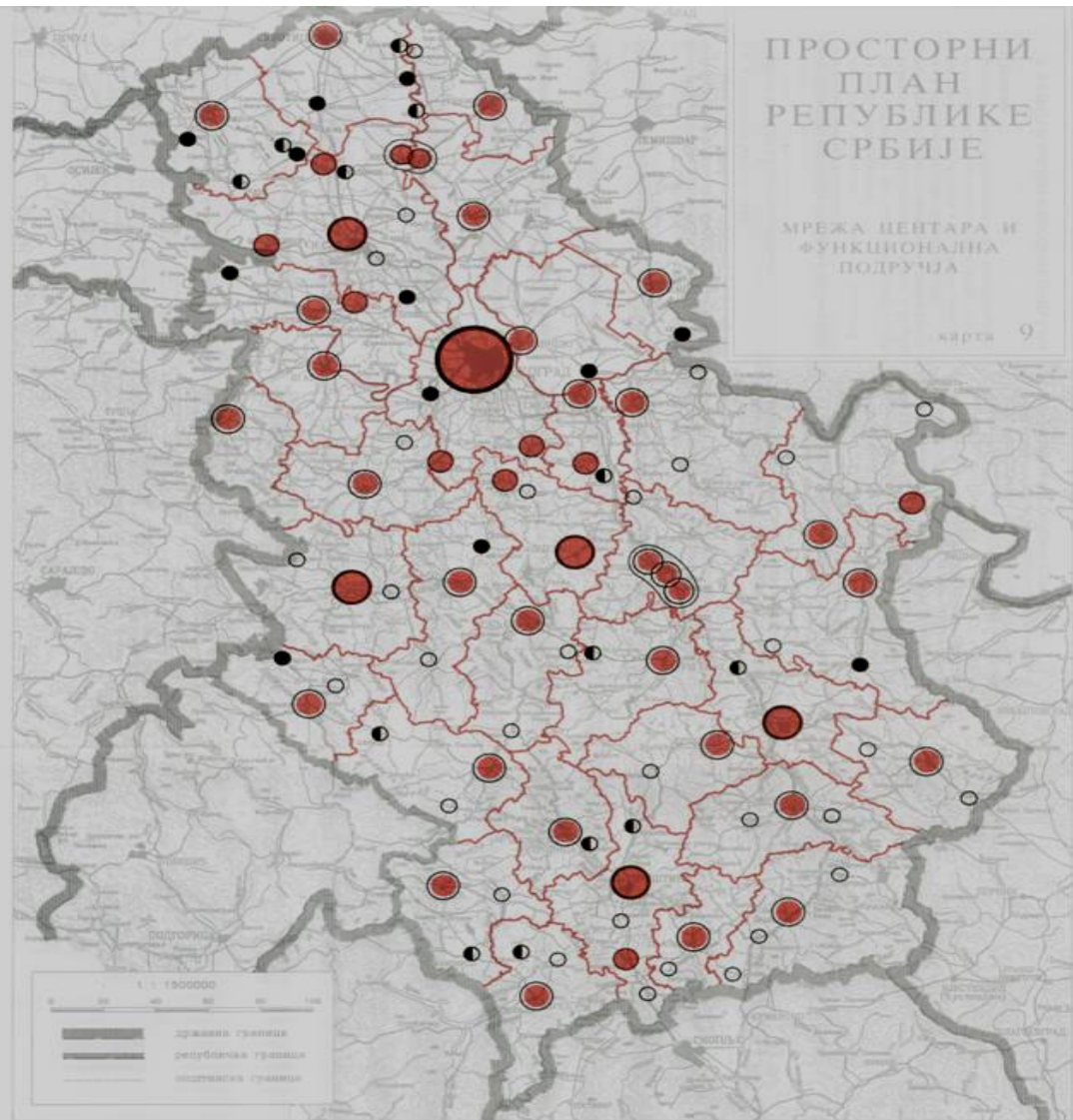
Szerbia Területrendezési Terve (1996)

- ▣ Regionális szerkezetét **makroregionális területi** rendszerben körvonalazza
- ▣ az egyes makrorégiókat komplementer funkcionális szubregionális területek (vonzáskörzetek) alkotják
- ▣ A régióközpontok egy városhierarchiát követnek, **makroregionális** központok (Belgrád, Újvidék, Niš, Priština, Kragujevac és Užice),
- ▣ **regionális és szubregionális központokat** határoznak meg – ignorálva a makrorégiók vonzáskörzetének pontos területi lehatárolását (34 **funkcionális-területi egység** 3 vagy több község területét fedi le (kb. 150 000 fő / a határ menti fejletlen területeken 100.000 fő))

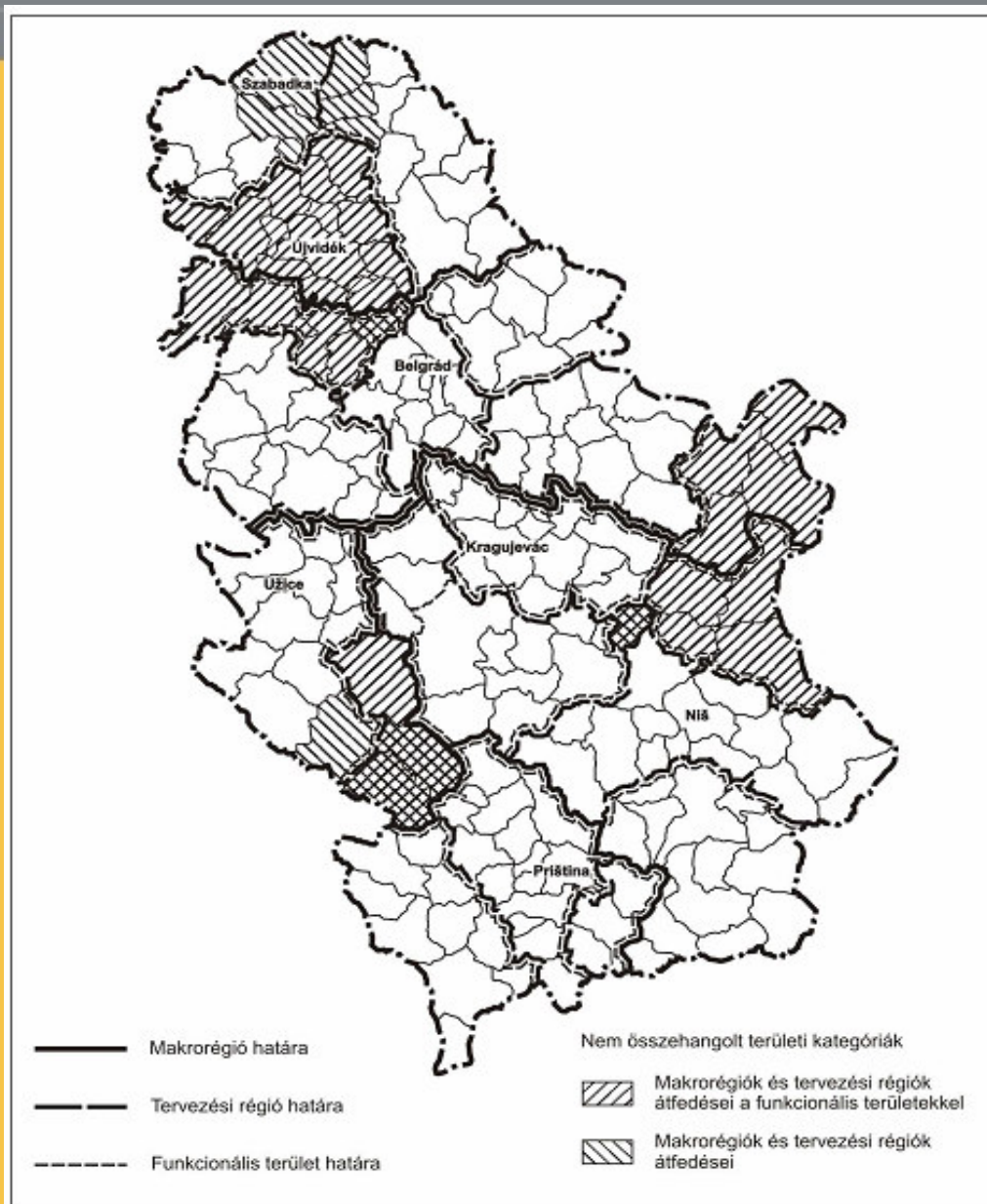
Funkcionális- területi szempontú felosztás

Az adminisztratív
irányítás
megkönnyítése
érdekében
megalakulnak a
körzetek

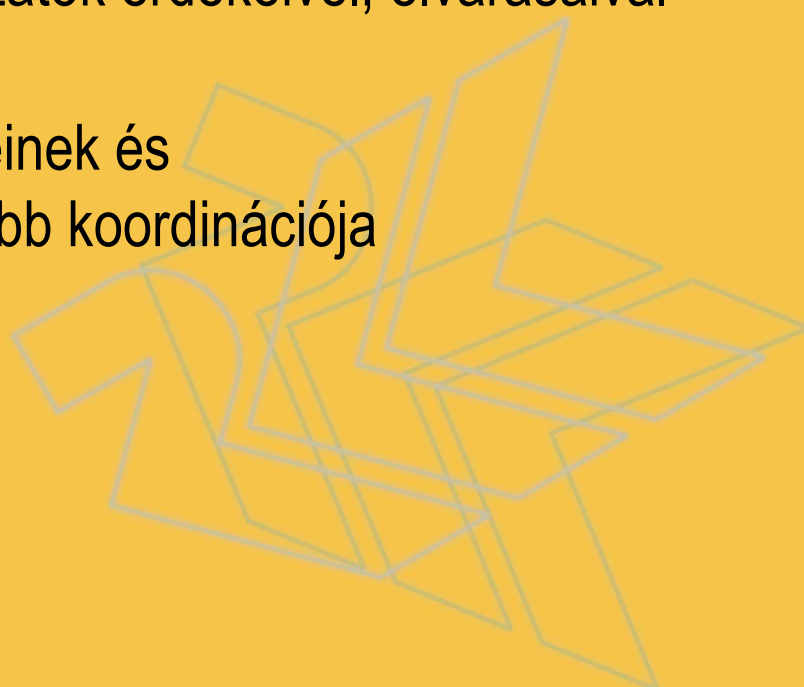
Szerbia makroregionális koncepciója -1996

SZTT (1996) funkcionális-területi térszerkezet céljai:

- (a) Az irányítás ésszerűsítése;
- (b) A közhivatalok szervezeti felépítésének tökéletesebb összehangolása a helyi önkormányzatok érdekeivel, elvárásaival és lehetőségeivel
- (c) A helyi önkormányzatok tevékenységeinek és munkaprogramozásának hatékonyabb koordinációja

A régiók fejlettségének jellemzése

- A 2006-ban megállapított GDP az 1990 évi GDP 65%-a
- A regionális fejlettség polarizációja
- Depopuláció és migrációk, aránytalan urbanizáció
- Munkanélküliség, szociális problémák
- Technológiai lemaradás, a hagyományos iparágak visszafejlődése
- Infrastrukturális felszereltség alacsony szintje
- K+F – 0,5% GDP
- A privatizáció és az ipar átállása lassan halad, alacsony konkurencia, a beruházások hiánya vagy alacsony szintje
- Környezeti problémák(hulladék, víz, zaj)
- A szegénység regionális kifejezett különbségei

Fejletlen területek (fejlettségi alapindikátorok alapján)

- GDP /fő (2002-2004 átlaga)
- Munkanélküliségi ráta (2004-2005 átlag)
- Néességcsökkenés 1971-2002

- **Fejletlen területek típusai**

- 1) gazdaságilag fejletlen területek 29 község
- 2) speciális fejlettségbeli problémákkal küzdő területek (8 község és Koszovó)

Szerbia 37 községe a népesség 12,4%-a

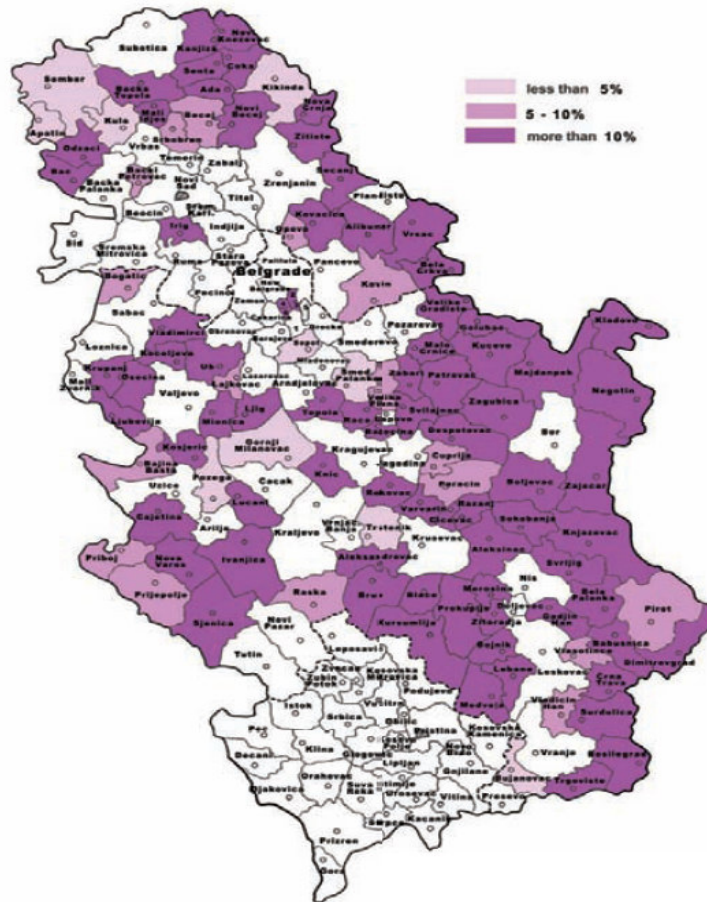

Regionális egyenlőtlenségek

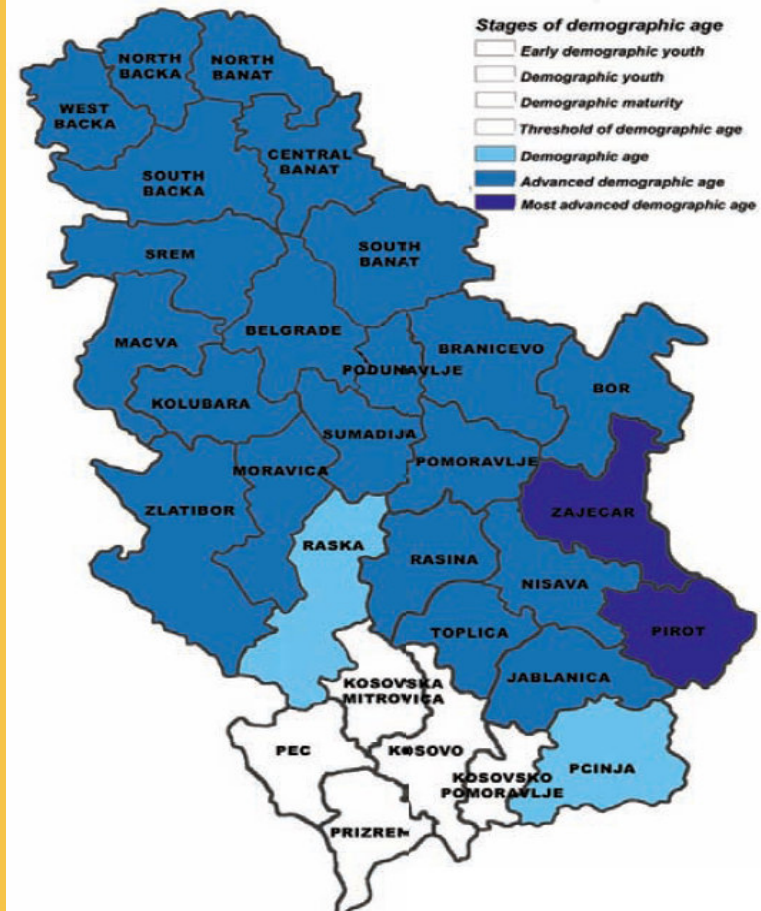
A határtérségek intenzív elnéptelenedése

A lakosság elöregedésének tendenciája

Map 1: Decrease in the number of population during the period 1971-2002

Map 2: Demographic age of population by districts in 2002

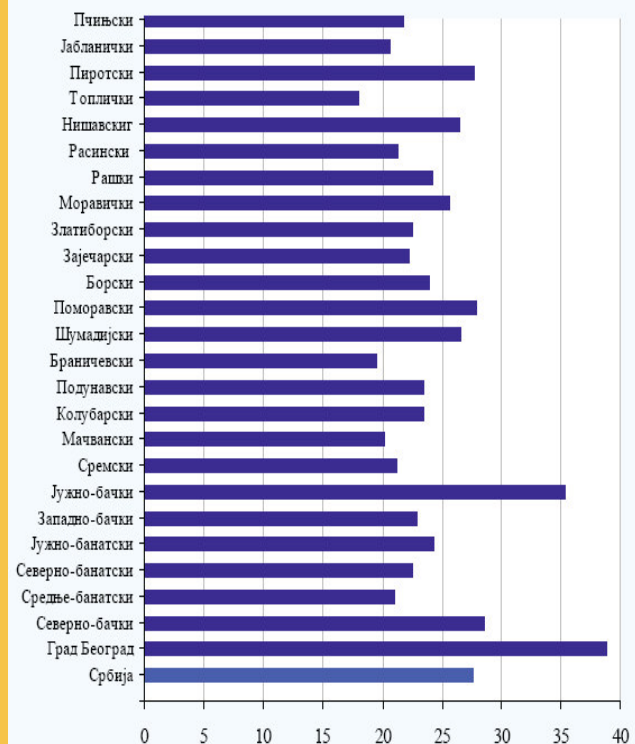
REPUBLIC OF SERBIA, INCREASE – DECREASE OF SETTLEMENTS POPULATION, 1991–2002

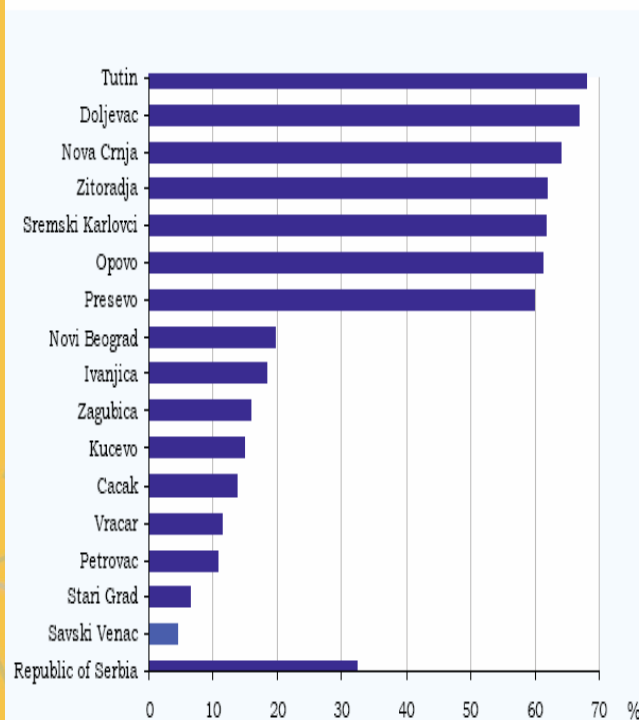

- A foglalkoztatottság enyhe növekedése
- A foglalkoztatottság növekedése a magánszférában (nem elegendő ahhoz, hogy a munkaerőtöbbletet alkalmazza)
- Rejtett munkanélküliség
- A munkaerő alacsony mobilitási készsége
- A munkanélküliségi ráta és a foglalkoztatottság közti diszparitás 2005-ben
- **1:2,2 körzetek szintjén**
- **1:15,4 községek szintjén**

Graph 14: The employment rate by districts in 2005

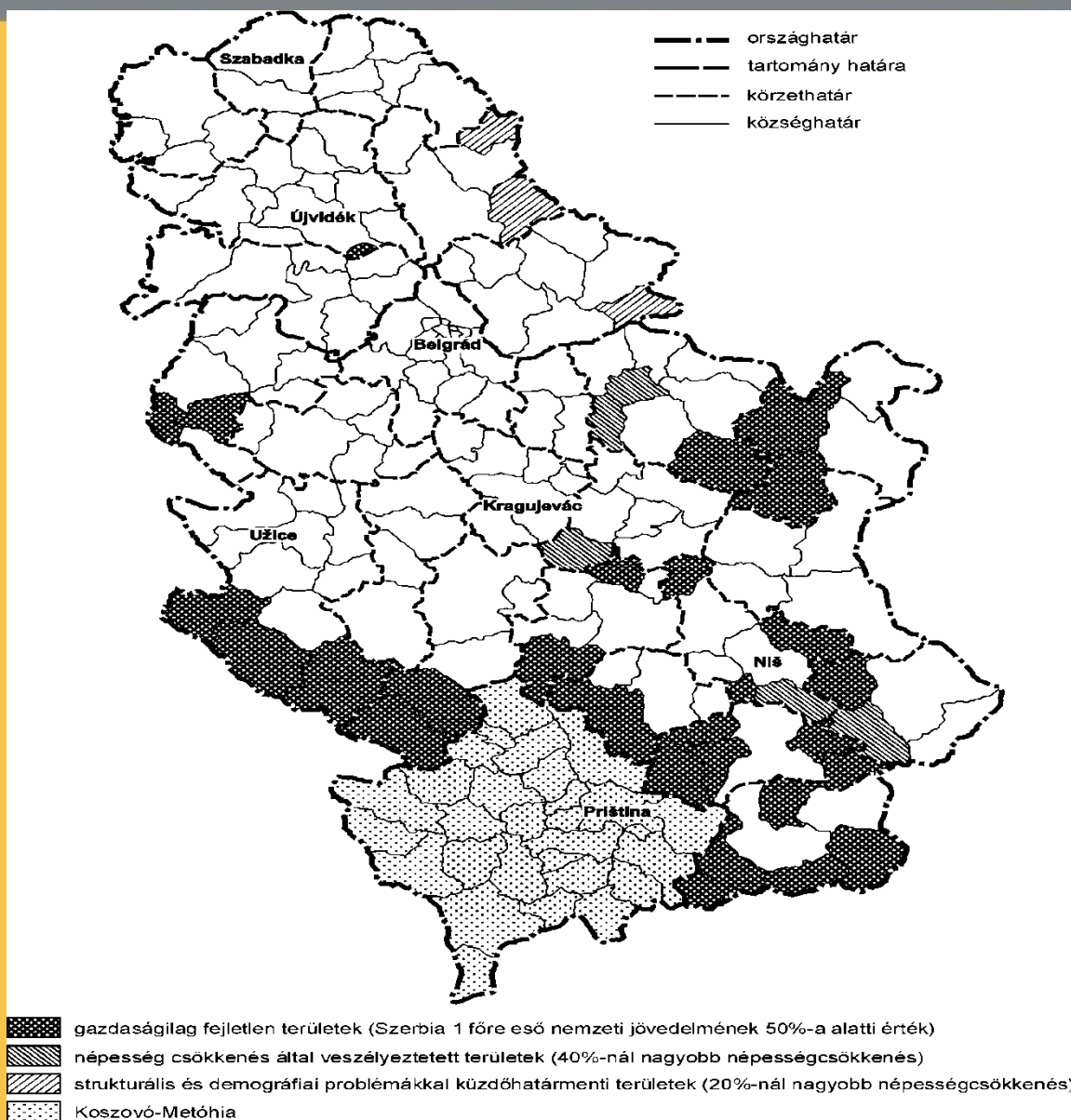

Graph 15: The unemployment rate by municipalities in 2005

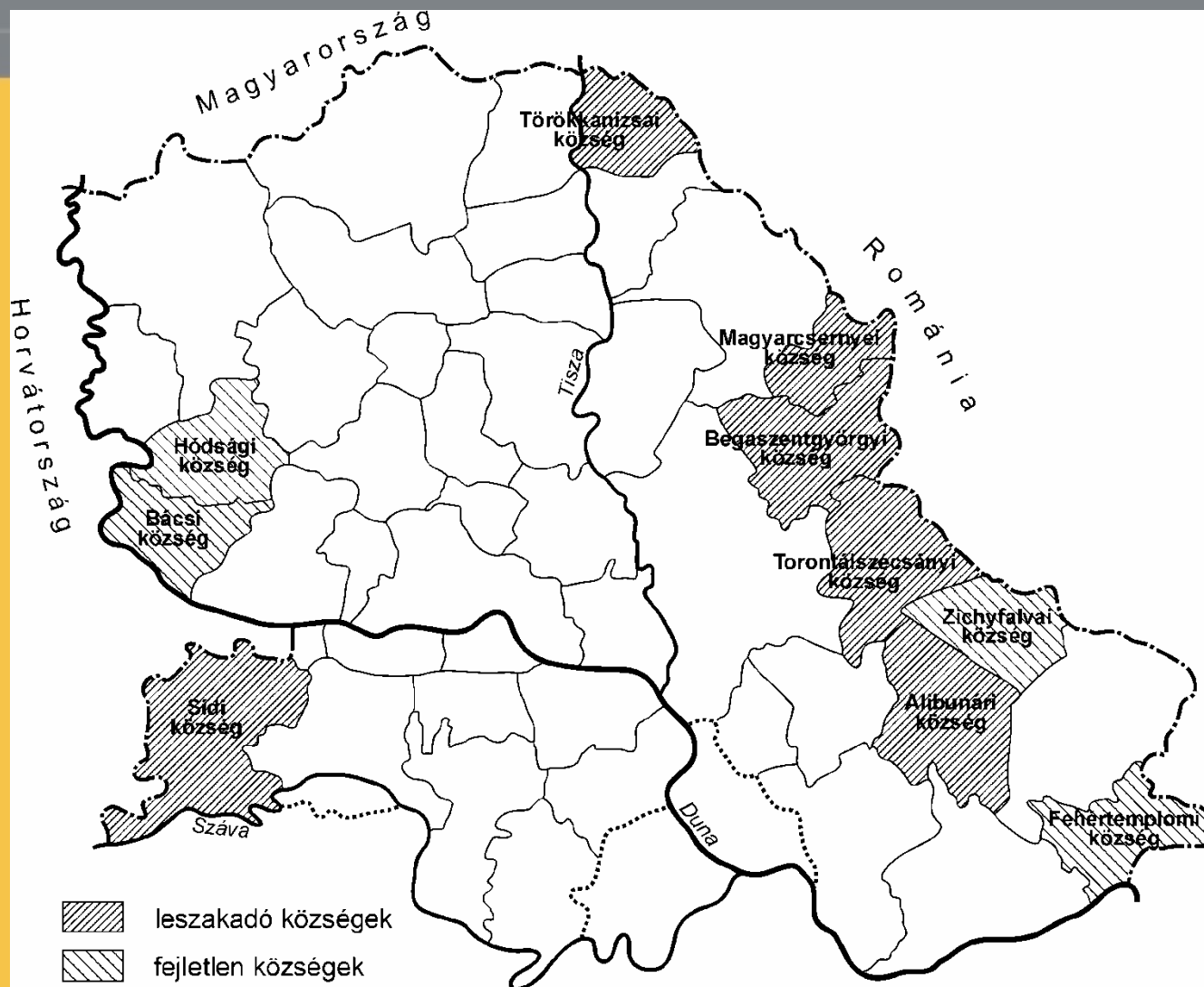
Szerbia fejletlen területei

Forrás: Szerbia Regionális Fejlesztési Stratégiája 2007–2012

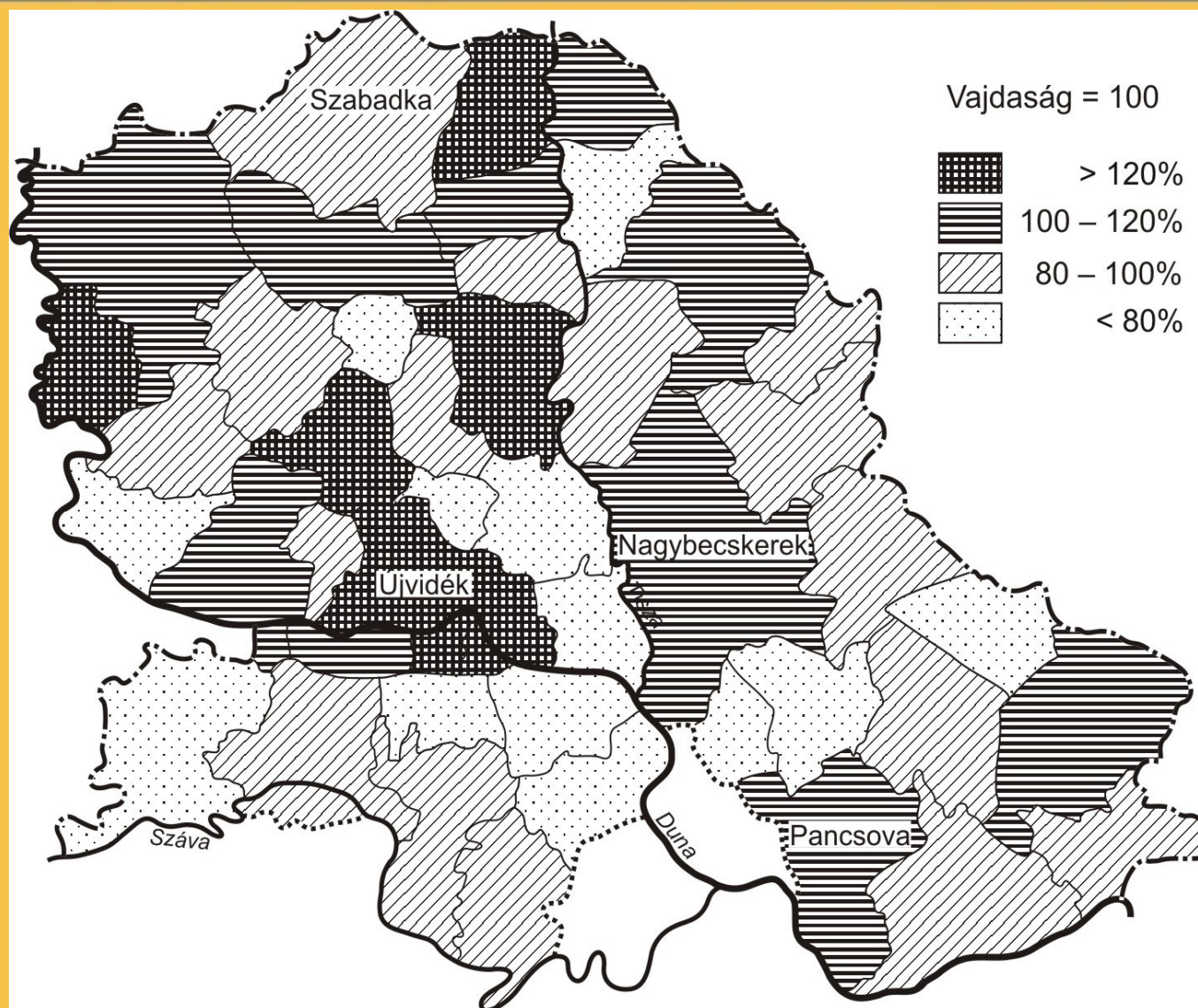
A fejletlen vajdasági községek

Forrás: A Vajdasági AT fejletlen és kedvezőtlen fejlettségű községeinek mutatóit meghatározó kritériumokról szóló határozat („Vajdasági AT Hivatalos Lapja, 8/2006 sz.)

A vajdasági községek fejlettségi indexei

A fejletlen községek sajátosságai

- Évtizedes fejlettségbeli lemaradás Dél-Szerbiában (Raška, Tutin, Novi Pazar, Sjenica), ipari kapacitások hiánya, a nagy rendszerek összeomlása, vállalkozások erőtlensége, privatizáció lassú folyamata, munkanélküliség, szociális és demográfiai problémák
- A 29 község közül 7 község a szerbiai egy főre jutó GDP átlagának 1/3 át sem éri el (Bor, Majdanpek !!!).
- Legkedvezőtlenebb helyzet a Jablanicai és Pcsinjai körzetekben, ahol összesen 10 község tartozik a fejletlen kategóriába.
- A bánási határ menti községek

A fejlődést gátló mutatók indexe - **IRU**

Új analitikai – módszertani eszközrendszer bevezetése a fejlettségbeli különbségek megállapítására

- A gazdasági mutatók dimenzióinak megerősítése, új mutatók bevezetése
- A „körzetek” mint új statisztika területi egysége

Megszerkesztik a területi fejlettség kategorizációjának és tipizálásának mutatóját

A fejlődést gátló mutatók indexe (*Indeks razvojne ugroženosti - IRU*), mint komplex fejlődésszintet mutató indexet használják

- I_1 az egy főre jutó GDP (2005);
- I_2 az alkalmazottak átlagos keresete (2003-2005 időszak átlaga);
- I_3 az alkalmazottak aránya (2004-2005).
- I_5 az egy főre jutó KKV fejlettségi mutatója (2005);
- I_6 egy szabad munkahelyre jutó munkanélküliek száma (2004-2005 átlag).
- I_7 a népesség gyarapodás mértéke (1971-2002);
- I_8 az öregedési mutató (2002).
- I_9 a fiatalok iskolázottsága (20-24 éves korig) (2002);
- I_{10} HDI (2002-2004);
- I_{11} a helyi és regionális úthálózat korszerűsített burkolatának a körzetek helyi és regionális úthálózatához viszonyított aránya (2002-2004);
- I_{12} A postai szolgáltatás 100 lakosra jutó mennyisége (2002-2004);
- I_{13} a vízvezetékre és közcsatorna-hálózatba nem csatlakozott lakosság százalékaránya (2004).

Regionális polarizáció - Regionális diszparitások

GDP

Jablanicai körzet / Belgrád város 1:4

Preševo község / Apatin község 1:15

A „fejlődést gátló mutató” alapján

Jablanicai körzet / Belgrád város 1:7

Szegénység index (10,5%)

Beograd 4,2% / Délkelet-Szerbia 23,5% 1: 5,6

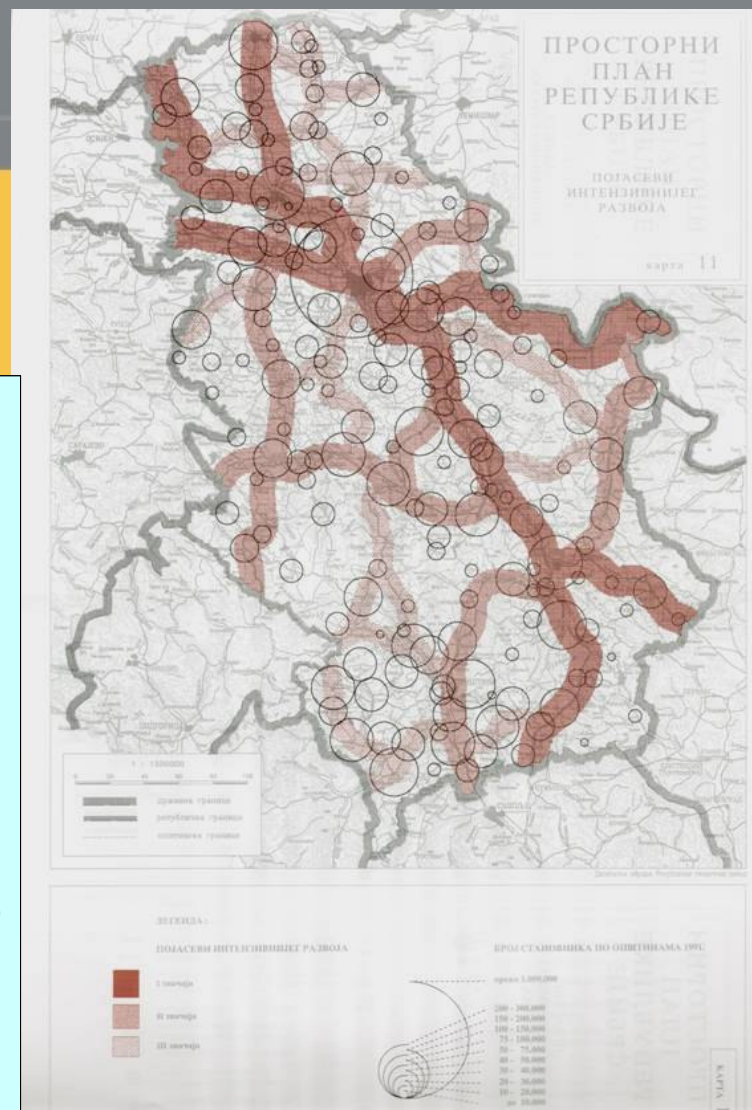
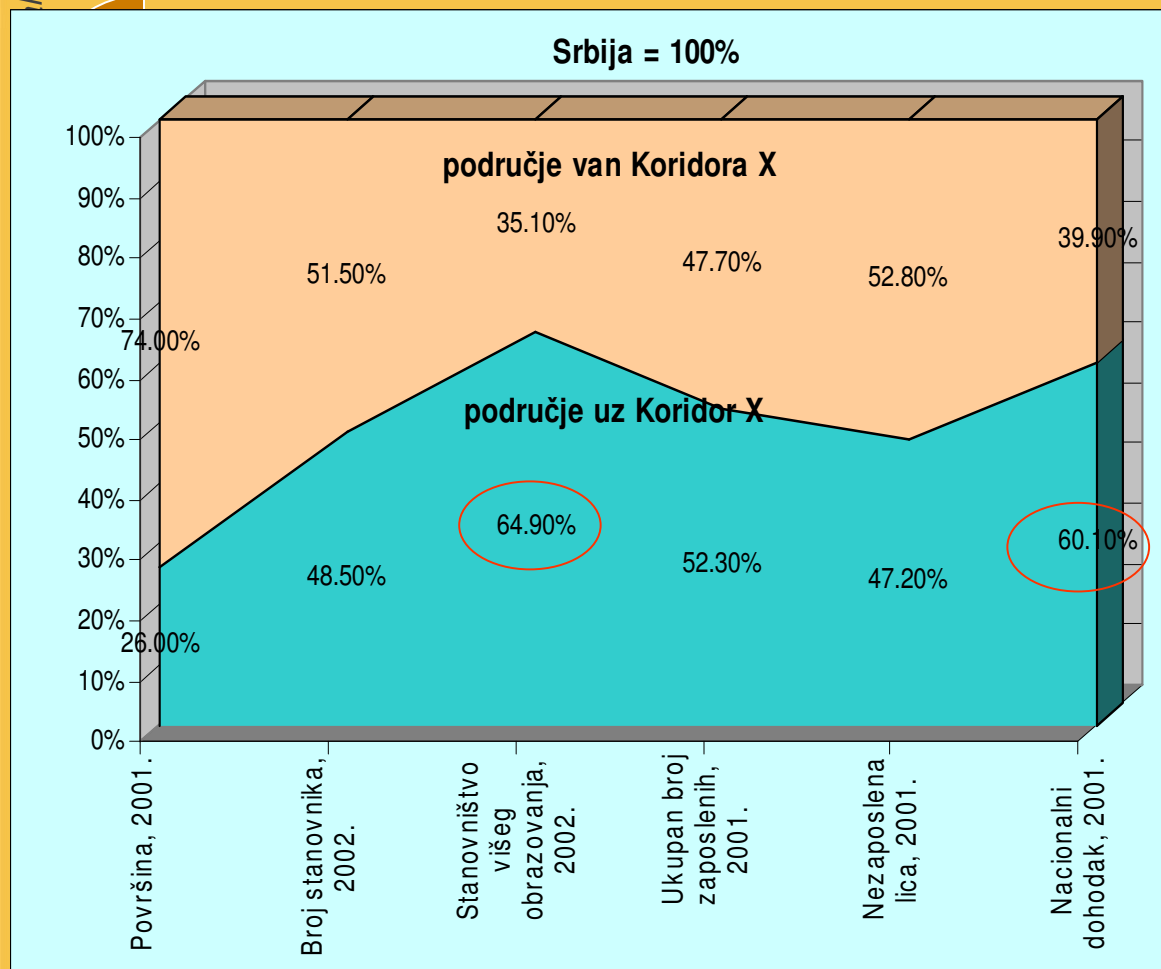
A X-es koridor / koridoron kívüli területek különbsége
(melléklet)

X-es koridor menti régió

44 község

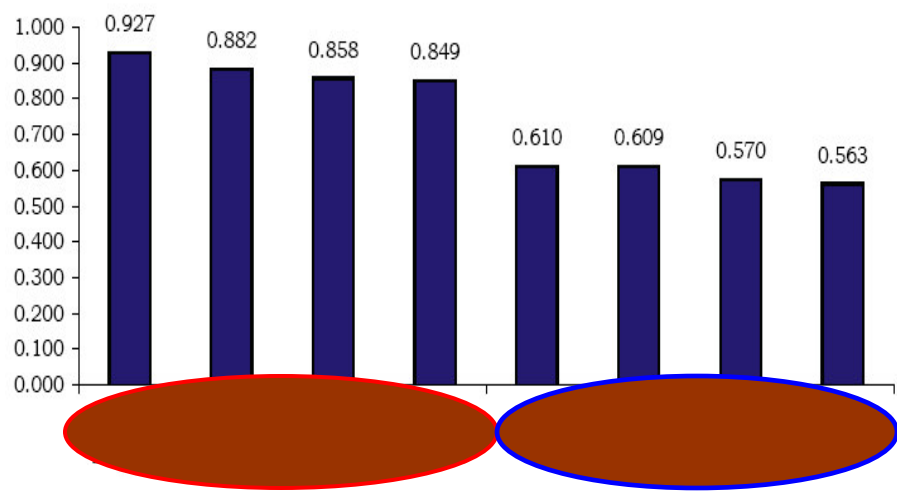
Studies

Az életminőség regionális különbségei HDI – 2007

Graph 21: HDI by districts 2002-2004

Forrás: Regional D

- Az örökölt regionális problémák komplexitása,
- Az új regionális „tranzíciós szegénység” megjelenése
- A regionális intézményrendszer hiányossága
- Az új technológiák megjelenése, a regionális politika harmonizációja az EU elveivel,
- az EU források felhasználásának lehetőségei

Szemléletváltás Szerbia regionális politikájában

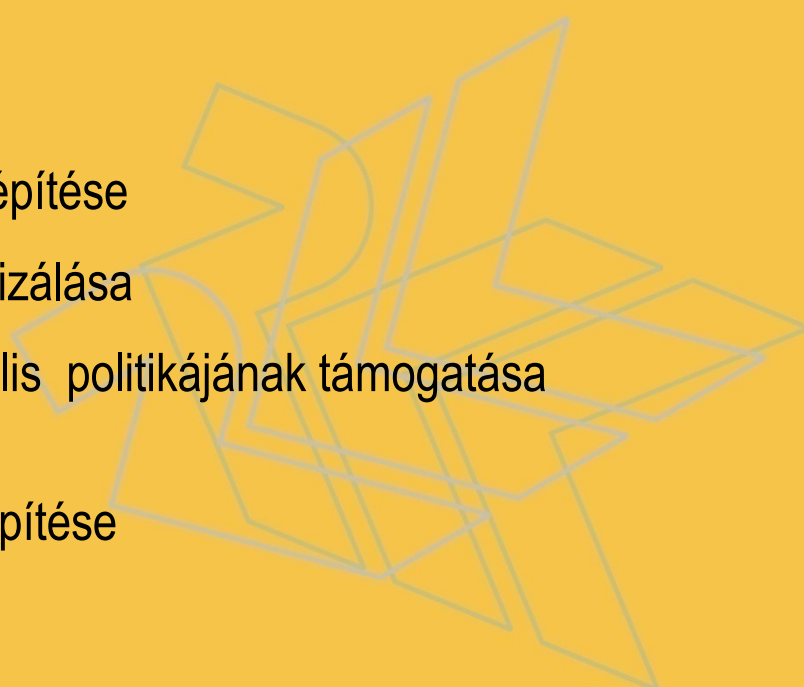
**Szerbia Regionális Fejlődésének Stratégiája
2007-2012 (2007)**

Szerbia Regionális Fejlődésének Stratégiája 2007-2012

▣ STRATÉGIAI CÉLOK

- Fenntartható fejlődés
- A regionális versenyképesség fejlesztése
- A regionális fejlettségbeli különbségek és a szegénység csökkentése
- A negatív demográfiai trendek megfékezése
- A decentralizáció folytatása
- Az intézményi és regionális infrastruktúra kiépítése
- A fejlettségbeli különbségek megállapítása, tipizálása
- A fejlesztéspolitika definiálása Szerbia regionális politikájának támogatása érdekében
- Regionális politika intézményrendszerének kiépítése

Mi következik?

A Regionális fejlődésről szóló törvény

- A regionális felosztás definiálása,
- Az EU-s támogatásokhoz történő hozzáférés mielőbbi biztosítása
- Az EU statisztikai rendszerével történő harmonizáció (EUROSTAT) (Szerbia területi egységei statisztikai rendszerének beillesztése és harmonizációja az EU-ban alkalmazott statisztikai rendszerrel)
- Regionális intézményrendszer kifejlesztése, Szerbia regionális politikájának hatékony működéséhez (fiskális politika, a foglalkoztatás politika gazdaságpolitika, a nemzetközi kapcsolatok fejlesztésének politikája beleértve a gazdasági kapcsolatok fejlesztését és a külföldi befektetések ösztönzését, területi tervezés, szociális politika...)
- ...

Szerbia NUTS2 és NUTS3 fejlesztési régiói

Forrás: Szerbia területfejlesztési stratégiája, 2009-2013-2020 (vitaanyag)

REGIONÁLIS FEJLŐDÉSRŐL SZÓLÓ TÖRVÉNY *(Zakon o regionalnom razvoju)*

Törvényesíti a **regionális felosztást**,
Szabályozza a régiók funkcióit, **nevét és
lehatárolását**,

A régión belüli, illetve régiót képző vidékek
(oblast) és a vidéket képező helyi
önkormányzatok lehatárolásának
módját,

A régiók és helyi önkormányzatok
fejlettségének mutatóit

A regionális fejlesztés
intézményrendszerét,
alapdokumentumait

- ▣ *régió* statisztikai funkcionális területi egység (fejlesztési régió), amely a területi tervezés és a regionális politika végrehajtása érdekében szerveződő funkcionális területekből oblasztokból áll, nem adminisztratív területi egység és nincs jogi szubjektivitása
- ▣ *oblast (oblaszt)* statisztikai funkcionális területi egység, amely szintén a területi tervezés és a regionális politika végrehajtása érdekében szerveződik, nem adminisztratív területi egység nincs jogi szubjektivitása

REGIONÁLIS FEJLŐDÉSRŐL SZÓLÓ TÖRVÉNY

▣ Intézményrendszer

- A regionális fejlesztés nemzeti tanácsa;
- regionális fejlesztési ügynökség;
- regionális fejlesztési tanácsok;
- térségi (oblast) szerveződések

▣ ...és dokumentumai

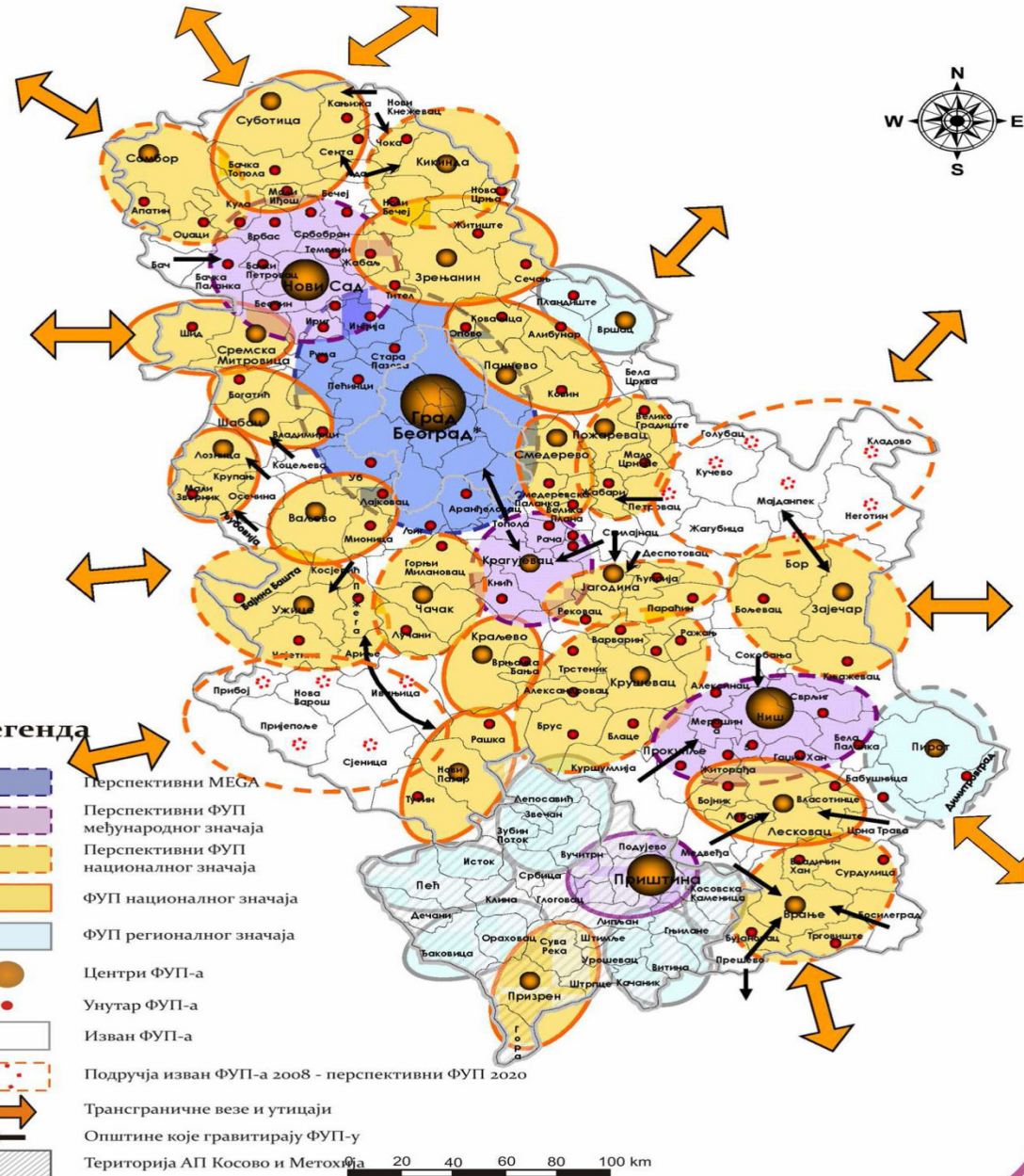
- Nemzeti fejlesztési terv;
- regionális fejlesztési stratégia;
- a regionális finanszírozás programja;
- egyéb fejlesztési dokumentumok

Стратегија просторног развоја Србије

МОДЕЛ ФУНКЦИОНАЛНО УРБАНИХ ПОДРУЧЈА СРБИЈЕ 2020. ГОДИНЕ (ОПТИМИСТИЧКИ СЦЕНАРИО)

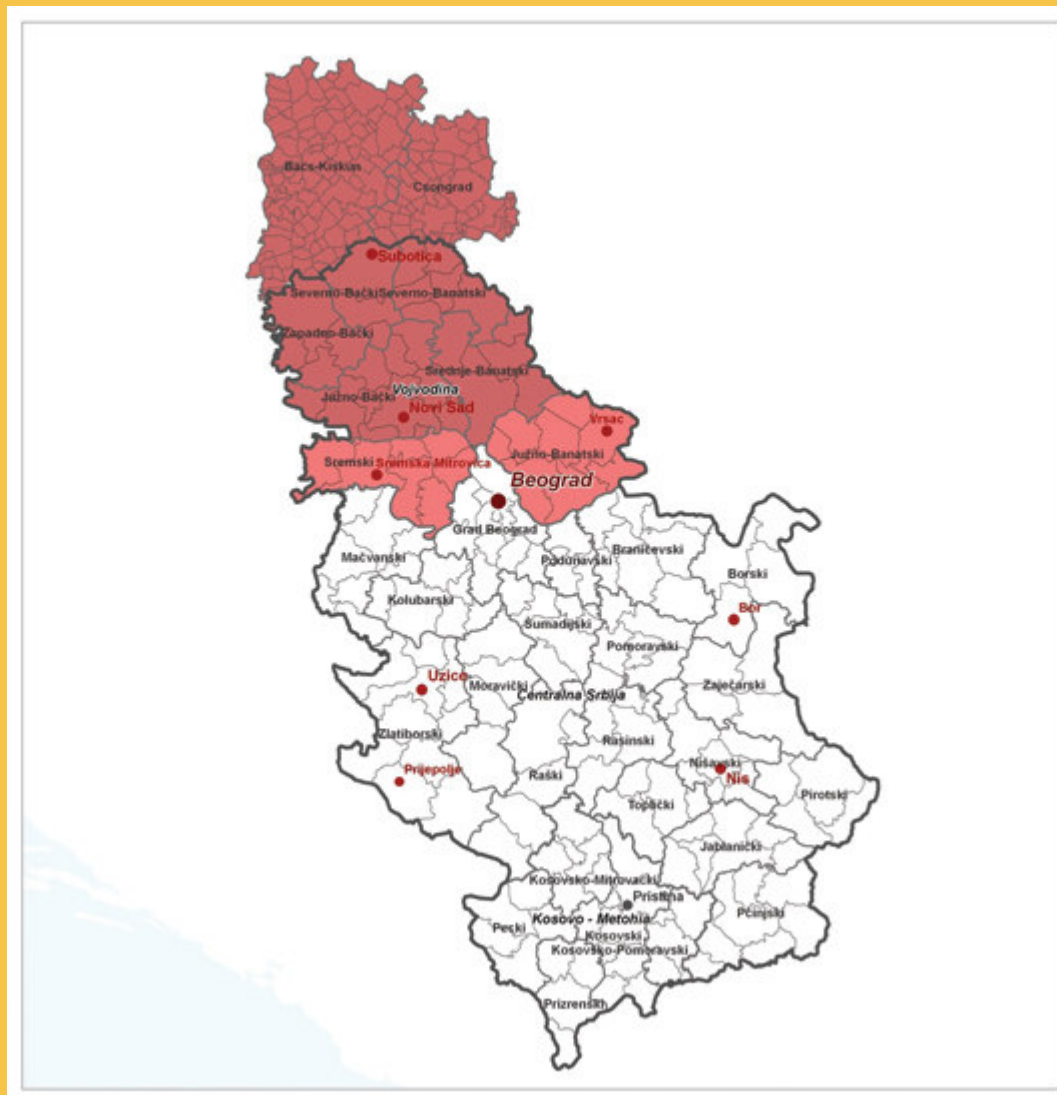
Легенда

- Перспективни МЕГА
- Перспективни ФУП међународног значаја
- Перспективни ФУП националног значаја
- ФУП националног значаја
- ФУП регионалног значаја
- Центри ФУП-а
- Унутар ФУП-а
- Изван ФУП-а
- Подручја изван ФУП-а 2008 - перспективни ФУП 2020
- Трансграничне везе и утицаји
- Општине које гравитирају ФУП-у
- Територија АП Косово и Метохија

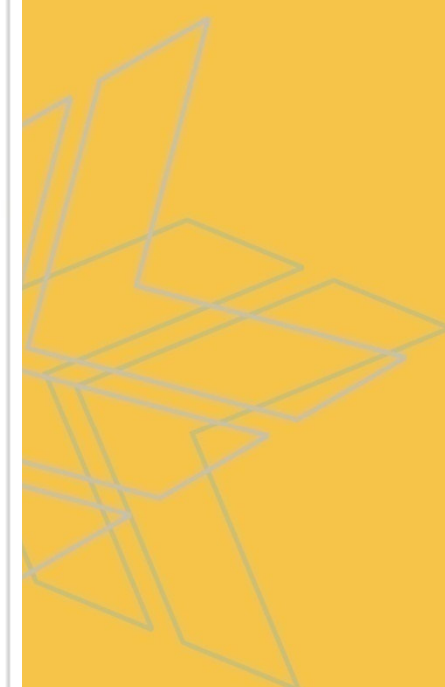
IPA - Határrégiók regionális fejlesztési OP

DKMT Eurorégió stratégiája

HAS Centre for Regional Studies

Regionális fejlesztés stratégiai céljai

Dcentralizáció, regionalizáció, policentrikus fejlődés és integráció

Regionális fejlődés

- **Település- és településhálózat fejlesztése**
- **Funkcionális várostérségek fejlesztése**
- **Szerbia területi integrációjának elérése**
- **A területfejlesztés eszköz- és intézményrendszerének kialakítása**

A Vajdaság fejlesztési stratégiája

- **17 kiemelt fejlesztési cél**
 - **... kis- és középvállalkozások támogatása**
 - **... gazdasági stratégiakutatás**
 - **... folyami turizmus**
-
- **Inkubátorok fejlesztésének stratégiája a Vajdaságban**